

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

บุญบาป เป็นคำที่คุ้นเคย เรามักจะได้ฟังในชีวิตประจำวันของเราอยู่บ่อยๆ คำว่า “บุญ” หมายถึง เครื่องชำระสันดาน ความดี กุศล ความสุข ความประพฤติกุศลชอบทางวาจาและใจ กุศลธรรม คำว่า “บาป” หมายถึง ความชั่ว ความร้าย ความชั่วร้าย กรรมชั่ว กรรมลามก อกุศล กรรมที่ส่งผลให้ถึงความเดือดร้อน สภาพที่ทำให้ถึงคดีอันชั่ว สิ่งที่ทำจิตใจให้ตกสู่ที่ชั่ว คือทำให้เลวลง ให้เสื่อมลง (พระเทพเวที (ประยูรค์ ปยุตฺโต). 2533 : 136-138)

ความเชื่อในเรื่องบุญบาป หรือความคิดความชั่วในพระพุทธศาสนานั้น ได้ปรากฏอย่างชัดเจน ภายหลังจากที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้แล้ว และเมื่อครั้งที่ได้ตรัสโอวาทปาฏิโมกข์ แก่พระสงฆ์สาวกที่มาประชุมกัน ในวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำเดือน 3 หรือที่เราเรียกว่าวันมาฆบูชา มีหลักอยู่ 3 ประการ คือ 1. สัพพปาปสฺส อภินิ การไม่ทำความชั่ว (บาป) ทั้งปวง 2. กุสลสุสูปสมปทา การทำความดี (บุญ) ให้ถึงพร้อม 3. สจิตตปริโยทปนํ การทำจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องใส หรือในธรรมหมวด 2 ชื่อ โลกบาลธรรม คือธรรมะสำหรับคุ้มครองโลก 2 อย่าง คือ หิริ คือความละอายใจต่อบาป โอตตัปปะ คือ ความเกรงกลัวต่อบาป พระพุทธเจ้าได้แสดงไว้ว่า โลกของมวลมนุษยเรานี้จะปั่นป่วนหรือสงบเรียบร้อย ขึ้นอยู่กับคนในสังคมว่ามีธรรม 2 ข้อนี้ อยู่ในระดับใด (พันเอกปิ่น มุทุกันต์. 2514 : 168-169)

สังคมไทยเรา ถือว่าเป็นสังคมของชาวพุทธเนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา และพระพุทธศาสนาก็เป็นศาสนาประจำชาติไทย เป็นหนึ่งในสามสถาบันหลัก คือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ สังคมไทยเราจึงเป็นสังคมของชาวพุทธอย่างแท้จริง แม้แต่พระมหากษัตริย์ก็ทรงนับถือพระพุทธศาสนา เมื่อมีพระชนมายุครบผนวชตามพระราชประเพณี ก็ทรงเสด็จออกผนวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ตามราชประเพณี วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ของไทยส่วนมากจึงได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนา หรือหากมองย้อนไปในอดีตจะเห็นว่าสังคมไทยเป็นสังคมชาวพุทธที่แท้จริง เนื่องจากวิถีชีวิตเป็นแบบชาวพุทธ คือเป็นผู้มีจิตใจ

เอื้อเพื่อเอื้อแผ่ มีความซื่อสัตย์สุจริต รักความสงบ มีความเมตตากรุณา ยิ้มแย้มแจ่มใส จนได้ชื่อว่า สยามเมืองยิ้ม เพราะประชากรในสยามประเทศมีจิตใจงดงาม เพราะจิตใจที่ได้รับการหล่อหลอมอบรมพัฒนา ด้วยหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีหลักการใหญ่ ๆ อยู่ 3 ประการ คือ ให้ละความชั่วหรือที่เรียกว่าบาป ให้ทำความดีหรือที่เรียกว่าบุญ และให้ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องใส ห่างจากกิเลส ในอดีตจะใช้วัดจะเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของคนในชุมชน เป็นสถานที่ศึกษา เป็นสถานที่อบรมเลี้ยงดูกุลบุตรกุลธิดา บัณฑิตหรือนักปราชญ์ส่วนใหญ่จะจบการศึกษาจากวัดแทบทั้งสิ้น กรณีมีข้อพิพาทที่ตกลงกันไม่ได้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หากไม่ได้ข้อยุติต้องไปปรึกษาท่านสมภาร หรือเจ้าอาวาสวัด เป็นผู้ช่วยในการตัดสิน ทศนคติของคนในสังคมจะมองผู้ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาว่าเป็นคนดี เป็นผู้ที่ควรได้รับการยกย่องยอมรับจากสังคม ตรงกันข้ามหากผู้ใดเป็นผู้ไม่ประพฤติปฏิบัติตามหลักศาสนาแล้ว ก็จะถูกมองว่าเป็นคนไม่ดี พระพุทธศาสนาจึงเป็นรากฐานของความคิด ของศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ตลอดถึงระบบความเชื่อถือในสังคมไทย คือเชื่อถือในพระรัตนตรัย ในกรรมหรือในบุญบาป ความดีความชั่ว หรือความผิดชอบชั่วดี โลกนี้ โลกหน้า (สมเด็จพระญาณสังวร. 2530 : 70-71)

แต่สังคมไทยในปัจจุบัน มีปัญหามาเป็นห่วงอย่างยิ่ง เกี่ยวกับความเสื่อมทางจิตใจ และจริยธรรมของคนในสังคม เพราะสังคมไทยมีความเชื่อ มีทศนคติและค่านิยมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคข่าวสารข้อมูลไร้พรมแดน เพราะจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏเป็นข่าวทางสื่อต่าง ๆ มักจะมีความรุนแรงและเกิดขึ้นหลายครั้ง ดูเหมือนว่าผู้กระทำความผิดนั้นจะเป็นผู้ไร้ศีลธรรม ไม่รู้จักบาปบุญคุณโทษเลย ทั้งที่บุคคลดังกล่าวเป็นผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นชาวพุทธ แต่การแสดงออกของการกระทำนั้น ตรงกันข้ามกับวิถีชีวิตของชาวพุทธทั้งสิ้น ปัญหาดังกล่าวเป็นเพราะเขาเหล่านั้นได้ละเลยหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาที่ตนเองนับถือ ด้วยความประมาท พระธรรมปิฎกได้กล่าวถึง การนับถือพระพุทธศาสนาของคนไทย ว่ามีลักษณะเป็นไปอย่างประมาท เพราะพระพุทธศาสนาไม่ได้บังคับให้เชื่อ การนับถือเป็นไปอย่างเสรี มีการนับถือลัทธิหรือความเชื่ออื่น ๆ ไปพร้อมกัน ประกอบกับสังคมไทยมีสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ดี มีสุขท่ามกลางความอุดมสมบูรณ์ จึงขาดการดิ้นรน ขวนขวาย การนับถือพุทธศาสนาจึงมีลักษณะแบบผิวเผย การเข้าถึงพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง จึงอาจจะอยู่ห่างไกลจากความจริง ทั้งที่พระพุทธเจ้าได้ทรงสั่งสอนธรรมไว้อย่างมากมาย เพื่อให้ผู้ปฏิบัติหลุดพ้นจากความชั่วมาสู่ความดี (พระธรรมปิฎก (ประยูร ธมฺมปญฺโญ). : 1-11)

ความสงบสุขของสังคมจึงขึ้นอยู่กับความประพฤติของคนในสังคม หากสังคมใดมีคนดี มีศีลธรรมสังคมนั้นก็มีความสงบสุข หากสังคมใดไร้คนดีมีศีลธรรมแล้วสังคมนั้นก็ไม่มี

ความสุข เราจึงเห็นว่าทุกสังคมไม่ว่าสังคมไทยหรือต่างประเทศ ต่างก็มีกฎหมายระเบียบข้อบังคับไว้เพื่อจัดการกับคนที่ไม่ดีให้ออกไปจากสังคม หรือควบคุมความประพฤติของคนในสังคมเพื่อให้เกิดความสุข มีประชากรของประเทศไทยเราเป็นจำนวนมากที่ถูกสังคมกีดกันออกจากสังคมส่วนใหญ่ให้ไปรวมกันอยู่ในสถานที่ซึ่งถูกเรียกว่า เรือนจำ หรือที่คนทั่วไปเรียกว่าคุก เพื่อให้สังคมส่วนใหญ่มีความสุข เพราะประชากรเหล่านั้นเป็นผู้ที่กระทำ ความผิดต่อกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับของสังคม

เรือนจำ เป็นหน่วยงานราชการ สังกัดกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม หมายถึงสถานที่ใช้ควบคุมกักขังผู้ต้องขัง (พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ม.4(1)) มีอำนาจหน้าที่สำคัญคือ การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล และคำสั่งลงโทษของผู้มีอำนาจตามกฎหมาย การดำเนินงานเกี่ยวกับการควบคุม กักขัง กักกัน จำคุก และประหารชีวิต โดยมีพันธกิจที่สำคัญอยู่ 2 ประการ คือ การควบคุมผู้ต้องขังด้วยความเป็นมืออาชีพ และการแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ (หนังสือสรุปรายงานผลการปฏิบัติงานเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม. 2545)

ผู้ต้องขังถือว่าเป็นบุคคลที่ถูกสังคมใช้อำนาจตามกฎหมายกีดกันออกจากสังคมส่วนใหญ่ให้มาอยู่ในขอบเขตที่จำกัดที่ถูกเรียกว่าเรือนจำภายในระยะเวลาที่กำหนดโทษไว้ หากศึกษาพฤติกรรมกรรมการกระทำผิดของผู้ต้องขังแล้วจะพบว่าส่วนใหญ่เกิดจากการไม่ประพฤติปฏิบัติ ตามหลักศาสนาที่ตนเองนับถือแทบทั้งสิ้น คนทั่วไปจึงมักจะมองผู้ต้องขังว่าเป็นคนไม่ดีไร้ศีลธรรม เป็นผู้ที่ไม่มี ความเชื่อศรัทธาในศาสนา เพราะไม่ให้ความสนใจต่อคำสั่งสอนทางศาสนาที่ตนเองนับถือ เป็นผู้ที่ขาดการประพฤติปฏิบัติตามหลักศีลธรรมอันดี เพราะหากมีการประพฤติปฏิบัติตามหลักศีลธรรมในทางศาสนาแล้วก็ไม่ตกเป็นผู้ต้องขัง

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในอดีต จะพบว่าผู้ต้องขังจะถูกปฏิบัติในลักษณะเป็นการแก้แค้นให้สาสมกับความผิด การลงโทษจึงต้องทำด้วยความทารุณโหดร้าย และรุนแรง เพื่อมุ่งให้เกิดความหวาดกลัวไม่กล้าทำความผิดซ้ำอีก ดังมีตัวอย่างเครื่องมือสำหรับลงโทษผู้ต้องขังใน พิพิธภัณฑสถานของกรมราชทัณฑ์ ที่ใช้เครื่องมือลงโทษผู้ต้องขัง เป็นไปในลักษณะให้เกิดการทรมาน แต่ในปัจจุบันนี้ความเชื่อได้เปลี่ยนแปลงไป เริ่มมีความเชื่อว่า หากเราปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดอย่างไร เขาก็จะออกมาอยู่กับเราในลักษณะนั้น ถ้าเราปฏิบัติต่อเขาอย่างเสีย เขาก็จะออกมาอยู่กับเราอย่างเสีย และคนทำผิดก็มีได้เกิดความเกรงกลัวโทษทัณฑ์เสมอไป กรมราชทัณฑ์จึงได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบจากการลงโทษเพื่อการแก้แค้น เป็นการลงโทษเพื่อการแก้ไข โดยจัดให้การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังเป็นวัตถุประสงค์หลักประการหนึ่งของงานเรือนจำ คือต้องปฏิบัติทั้งด้านการควบคุมผู้ต้องขังมิให้หลบหนี และต้องแก้ไขของผู้ต้องขังให้กลับตนกลับใจเป็นคนดี

โดยดำเนินการแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขัง เพื่อให้ผู้ต้องขังได้มีโอกาสในการกลับเข้าสู่สังคม เป็นผู้มีความประพฤติดีต่อการพัฒนาประเทศภายหลังพ้นโทษ และไม่หวนไปกระทำ ความผิดซ้ำอีก (นันทิ จิตสว่าง. 2546 : 1-2)

เรือนจำและทัณฑสถานต่าง ๆ ได้นำเอาหลักการในพระพุทธศาสนา มาใช้ในการ พัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง เพื่อให้ผู้ต้องขังเกิดความเชื่อความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา ให้รู้จักบาปบุญ คุณโทษ ความคิดความชั่ว โดยเชื่อว่าหากผู้ต้องขังมีความเชื่อในเรื่องบุญบาปแล้ว ผู้ต้องขังเป็นผู้ที่สามารถกลับตนกลับใจเป็นพลเมืองดีได้ ตรงกันข้ามกับผู้ต้องขังที่ไม่มีความเชื่อ ในเรื่องบุญบาป หรือไม่เชื่อในผลของการกระทำกรรมดี ไม่เกรงกลัวต่อบาป ก็จะเป็นผู้ที่มี โอกาสจะทำความผิดซ้ำอีก เพราะความเชื่อเป็นสภาวะทางจิตใจ เป็นนามธรรมที่ฝังลึก อยู่ในจิตใจ ความเชื่อเรื่องบุญบาป จึงเป็นสิ่งป้องกันการกระทำกรรมดีของคนเราได้ดีที่สุด เพราะสามารถป้องกันการกระทำกรรมดีได้ทั้งในที่ลับและในที่เปิดเผย ซึ่งมีความแตกต่าง กับระเบียบ กฎหมาย ข้อบังคับ ที่คนในสังคมกำหนดหรือเขียนขึ้น ไม่สามารถป้องกันการกระทำ ความผิดในที่ลับได้ หรือจับผิดได้เฉพาะกรณีที่มีพยานหลักฐานยืนยันเท่านั้น หากไม่มี ผู้พบเห็น หรือไม่มีหลักฐานพยานยืนยัน ก็ไม่ถือว่ามีความผิด

มีงานวิจัยหลายเรื่องที่ศึกษาเกี่ยวกับการนำหลักการของพระพุทธศาสนาพัฒนาจิตใจ ผู้ต้องขัง เช่น ของทวีรัตน์ นาคเนียม (2530) เรื่อง “ผลของการฝึกสมาธิมีผลต่อการให้เหตุผล เชิงจริยธรรมของผู้ต้องขัง” พบว่า ผู้ต้องขังที่ได้รับการฝึกสมาธิยอมรับว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ ต่อพวกเขา ทำให้จิตใจสงบ มีความโกรธน้อยลง งานวิจัยของอาทิตย์ โพนทอง (2535) เรื่อง “การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้ต้องขัง ตามแผนงานอบรมฟื้นฟูผู้ต้องขังกรมราชทัณฑ์” พบว่า เรือนจำมีทิศทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้ต้องขังในแนวเดียวกัน เท่าที่ระเบียบข้อบังคับ จะเอื้ออำนวย แต่แตกต่างกันในจำนวนครั้ง จำนวนกลุ่มและจำนวนผู้ต้องขัง งานวิจัยของพันธิ แสนสุข (2544) เรื่อง “ความพึงพอใจของผู้ต้องขังที่มีต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เรือนจำ กลางขอนแก่น” พบว่าผู้ต้องขังมีความพอใจในระดับมาก 1 ด้าน คือความพึงพอใจ ต่อการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาจิตใจ เป็นต้น

จากแนวความคิดดังกล่าว จึงพบว่าเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศ ได้นำหลักการ ทางพระพุทธศาสนาใช้ในการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง เพื่อให้ผู้ต้องขังเกิดความเลื่อมใสศรัทธา ในพระพุทธศาสนา เกิดความเชื่อในเรื่องบุญบาป สามารถนำหลักการไปประยุกต์ใช้ในการ ดำเนินชีวิต เมื่อพ้นโทษแล้วไม่กลับมาต้องโทษซ้ำอีก การนำหลักการทางพระพุทธศาสนา มาใช้ในการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังนั้น จะเริ่มตั้งแต่การแรกรับผู้ต้องขังเข้ามาภายในเรือนจำ จนถึง วันพ้นโทษออกไปจากเรือนจำ ผู้ปฏิบัติหน้าที่โดยตรงคืออนุศาสนาจารย์ จะปฏิบัติงานเกี่ยวกับ

การประกอบกิจกรรมทางศาสนา เช่นการอบรมผู้ต้องขังเข้าใหม่ การอบรมจิตตภาวนา การสอนธรรมศึกษา การอบรมแยกประเภท การอบรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย การจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญของชาติและศาสนา การนิมนต์พระสงฆ์เข้าแสดงพระธรรมเทศนา เป็นต้น โดยอนุศาสนาจารย์จะปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพระสงฆ์หรือบุคคลทั่วไปที่มีความรู้ทางศาสนา มาช่วยกิจกรรมในการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังตาม โอกาสต่าง ๆ

จังหวัดมหาสารคาม ถือว่าเป็นดินแดนแห่งพระพุทธศาสนามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังมีคำขวัญจังหวัดว่า พุทธมณฑลอิสาน ถิ่นฐานอารยธรรม ผ้าไหมล้ำเลอค่า ตักสิลานคร จากคำขวัญจะเห็นว่า เมืองมหาสารคามเป็นเมืองของชาวพุทธ เป็นดินแดนอารยธรรมที่ยาวนาน และเป็นเมืองแห่งการศึกษา อย่างแท้จริง นอกจากนั้น ที่อำเภอนาดี ก็มีพระธาตุนาดีเป็นสัญลักษณ์บ่งบอกถึงความเป็นมาของความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา ที่มีมาช้านาน แม้จะเป็นจังหวัดที่ได้ชื่อว่าเป็นชาวพุทธ แต่จากเหตุการณ์ที่ผ่านมาจังหวัดได้ประสบปัญหา ด้านประชากรในจังหวัดมหาสารคาม เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ทั้งเป็นผู้เสพ ผู้ค้า ผู้จำหน่าย ทำให้ประชากรจำนวนมากต้องตกเป็นผู้ต้องขัง โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่กำลังอยู่ในวัยเรียนต้องตกเป็นทาสของยาเสพติด มีเยาวชนไม่น้อยที่ตกเป็นทาสของยาเสพติด ทำให้การเรียนต้องหยุดลง ต้องตกเป็นผู้ต้องขัง มีเยาวชนหลายคนแทนที่จะได้เรียนในสถานศึกษาภายนอก กลับต้องไปเรียนต่อในเรือนจำ หรือจากพฤติกรรมในการกระทำความผิดคดีอื่น ๆ หลายคดีที่มีพฤติกรรมที่ใช้ความรุนแรงหรือมีพฤติกรรมที่ผิดจากหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา แม้บางคนตกเป็นผู้ต้องขังแล้ว เรือนจำได้พยายามอบรมให้ความรู้ทางด้านศาสนาให้รู้จักบาปบุญคุณโทษแล้ว แต่เมื่อปล่อยพ้นโทษไปแล้ว ก็กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก ทำให้เกิดข้อสงสัยว่าผู้ต้องขังได้มีความเชื่อบุญบาปตามแนวทางพระพุทธศาสนาหรือไม่

จากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยเคยปฏิบัติงานในเรือนจำ เป็นอนุศาสนาจารย์ เป็นหัวหน้าฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ เป็นหัวหน้าฝ่ายควบคุมและรักษาการณ์ ปัจจุบันเป็นนักวิชาการศาสนา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคาม ได้เห็นความจำเป็นและความสำคัญที่จะต้องทำการศึกษาถึงความเชื่อบุญบาปในพระพุทธศาสนา ของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ว่าผู้ต้องขังมีความเชื่อเรื่องบุญบาปในพระพุทธศาสนาหรือไม่ คุณลักษณะทั่วไปของผู้ต้องขังมีความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องบุญบาปหรือไม่ เพื่อนำผลการวิจัยเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้สนใจทั่วไป เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังสำหรับเรือนจำทั่วไป เป็นการช่วยแก้ปัญหาสังคมและประเทศชาติอีกทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงความเชื่ออนุญาปตามแนวทางพระพุทธศาสนาของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อเปรียบเทียบ หากความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทาง เพศ อายุ ประเภทความผิด ชั้น และระดับการศึกษา ของผู้ต้องขัง กับความเชื่ออนุญาปตามแนวทางพระพุทธศาสนา ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้ต้องขังหญิงมีความเชื่ออนุญาปมากกว่าผู้ต้องขังชาย
2. ผู้ต้องขังที่มีอายุมากขึ้น ตั้งแต่ 36 ปีขึ้นไป มีความเชื่ออนุญาป มากกว่าผู้ต้องขังที่มีอายุต่ำกว่า 35 ปีลงมา
3. ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดต่อสิ่งเสพติด และความคิดทั่วไป มีความเชื่ออนุญาปมากกว่าผู้ต้องขังที่กระทำความผิดต่อชีวิตและร่างกาย ต่อทรัพย์ และต่อเพศ
4. ผู้ต้องขังชั้นเยี่ยม ชั้นดีมาก และชั้นดี มีความเชื่ออนุญาปมากกว่าผู้ต้องขังชั้นกลาง ชั้นเลว และชั้นเลวมาก
5. ผู้ต้องขังที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า มีความเชื่ออนุญาปมากกว่าผู้ต้องขังที่มีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่า
6. สถานภาพทาง เพศ อายุ ประเภทความผิด ชั้น และการศึกษาของผู้ต้องขัง มีความสัมพันธ์กันกับ ความเชื่ออนุญาป

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยกับผู้ต้องขังเด็ดขาด ในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม มีจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของผู้ต้องขังเด็ดขาดทั้งหมด ณ วันที่เข้าไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูล (ข้อมูลอ้างอิง ขณะสำรวจข้อมูลก่อนทำวิจัย เป็นข้อมูลประจำเดือน กันยายน 2548 ตามรท. 103 แบบ 3 ก มีผู้ต้องขังเด็ดขาด จำนวน 554 คน เป็นผู้ต้องขังชาย 460 คน เป็นผู้ต้องขังหญิง 94 คน) แต่เนื่องจากจำนวนประชากรไม่คงที่ มีการเปลี่ยนแปลงประจำวัน จำนวนประชากรจริงจะเป็นไปตามวันที่เข้าไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยในครั้งนี้มีขอบเขตพื้นที่การวิจัย คือ เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ทำการวิจัยภายในระยะเวลา ปี พ.ศ. 2549

ข้อตกลงเบื้องต้นการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเฉพาะในพื้นที่ของเรือนจำจังหวัดมหาสารคามเท่านั้น เลือกลงเฉพาะผู้ต้องขังเด็ดขาดเท่านั้น เพราะถือว่าเป็นผู้กระทำความผิดตามคำพิพากษาของศาลแล้ว โดยคำนึงถึงสถานภาพจริงของผู้ต้องขัง ที่มีข้อจำกัดหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นสิทธิเสรีภาพ ข้อจำกัดด้านเวลาในการตอบแบบสอบถาม การให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ความพร้อมด้านสุขภาพจิตของผู้ต้องขัง ที่จะสามารถตอบแบบสอบถามได้ จำนวนประชากรที่ไม่คงที่ ข้อจำกัดในการเข้าไปในเรือนจำสำหรับบุคคลภายนอก

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความเชื่อ หมายถึง ความศรัทธา การยอมรับนับถือ หรือยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งเป็นสิ่งที่มีความจริงหรือไม่มีตัวตน ว่าเป็นสิ่งที่มีความจริง หรือเป็นความจริง
2. พระพุทธศาสนา หมายถึง ศาสนาพุทธ ที่มีหลักคำสอนเป็นของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา คือ พระไตรปิฎก อรรถกถา และฎีกา
3. ความเชื่อบุญบาป หมายถึง ความเชื่อในบุญและบาป ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาทั้งที่เป็นเหตุและผล คือ บุญ เป็นคุณงามความดี เป็นสิ่งที่ควรทำ ให้ผลเป็นไปในด้านความสุข และบาป เป็นความชั่ว เป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ ให้ผลเป็นด้านความทุกข์ รวมถึงความเชื่อในกฎของกรรม คือการกระทำ ว่า การทำดี ย่อมรับผลได้ดี การทำชั่ว ย่อมได้รับผลชั่ว
4. บุญ หมายถึง การทำความดีตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา การประพฤติดี เครื่องชำระสันดาน ความดี ความสุข กุศล กุศลกรรม โดยแบ่งตามความหมาย เป็น 3 ประการ คือ 1. โดยเหตุ ได้แก่ การทำคุณงามความดีทุกอย่าง 2. โดยผล ได้แก่ ความสุข 3. โดยสภาพ ได้แก่ ความสะอาดผ่องใสแห่งจิต โดยกำหนดจากมีวิธีทำบุญ 3 อย่าง เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ 3 ดังนี้
  - 4.1 ทาน หมายถึง การทำบุญด้วยการให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเสียสละ การแบ่งปัน ทั้งที่เป็นวัตถุสิ่งของ สามารถจับต้องได้ และมีใจเป็นวัตถุสิ่งของ ไม่สามารถ

จับต้องได้ เช่น การให้คำอบรมสั่งสอนในสิ่งที่ถูกต้อง การให้อภัยแก่ผู้อื่น เป็นต้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการสงเคราะห์ผู้รับ และขัดเกลาลัทธิจิตใจของผู้ให้

4.2 คีล หมายถึง การทำบุญด้วยการรักษาศีล คือการงดเว้นจากการล่วงละเมิดในข้อห้ามของศีล 5 คือ 1. เว้นจากปาณาติบาต ละเว้นจากการฆ่า การประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกาย 2. เว้นจากอทินนาทาน ละเว้นการลักขโมย เบียดบังแย่งชิง ไม่ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน 3. เว้นจากกาเมสุมิฉฉาจาร ละเว้นการประพฤตินอกใจ ไม่ประทุษร้ายต่อของรักของหวงแหนของผู้อื่น 4. เว้นจากมูสาวาท ละเว้นจากการพูดคำเท็จ พูดคำหยาบ พูดคำส่อเสียด พูดคำเพื่อเจ้า ไม่ประทุษร้ายผู้อื่นหรือประโยชน์สุขของผู้อื่นด้วยวาจา 5. เว้นจากสุราเมรัย ไม่เสพสุรา เครื่องดื่มของเมา สิ่งเสพติดทุกชนิด อันเป็นเหตุให้เกิดความประมาทมัวเมา

4.3 ภาวนา หมายถึง การทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือฝึกฝนอบรมจิตใจให้ตั้งมั่น จนเป็นสมาธิ และอบรมความรู้ความเห็นที่ถูกต้องที่ชอบธรรมให้เกิดมีขึ้น จนเกิดปัญญา รู้แจ้งเห็นจริงตามสภาวะธรรม

5. บาป หมายถึง การกระทำความผิดหรือข้อห้ามในพระพุทธศาสนา การประพฤติน่ากลัว ความชั่ว กรรมชั่ว กรรมลามก อกุศล โดยแบ่งตามความหมายเป็น 3 ประการ คือ 1. โดยเหตุ ได้แก่การทำความชั่ว 2. โดยผล ได้แก่ความทุกข์ 3. โดยสภาพ ได้แก่ความเศร้าหมองแห่งจิต โดยกำหนดจากวิธีทำบาป 3 ทาง เรียกว่า ทูจจริต 3 อย่าง คือ

5.1 กายทูจจริต หมายถึง การประพฤติน่ากลัวทางกาย มี 3 อย่าง คือ 1. การฆ่า การทรมานเบียดเบียน การประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกาย 2. การลักขโมย การเบียดบังแย่งชิง การประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน 3. การประพฤตินอกใจ ประทุษร้ายต่อของรักของหวงแหนของผู้อื่น

5.2 วจิตูจจริต ได้แก่ การประพฤติน่ากลัวทางวาจา มี 4 ประการ คือ 1. มีการพูดเท็จ มีลักษณะหลอกลวงให้คนอื่นหลงเชื่อ 2. พูดคำหยาบ มีลักษณะพูดให้ผู้ฟังเกิดความเดือดร้อน คับแค้นใจ 3. พูดส่อเสียด มีลักษณะขย่งให้แตกแยกกัน แกล้งให้ทั้งสองฝ่ายบาดหมางกัน 4. พูดเพื่อเจ้า มีลักษณะใช้ภาษาพล่อย ๆ เหลวไหล ไม่เหมาะแก่บุคคลและสถานที่

5.3 มโนทูจจริต ได้แก่ การประพฤติน่ากลัวทางใจ มี 3 ประการ คือ 1. มีความโลภ มีลักษณะคั่นรนเพื่อครอบครองสิ่งของของผู้อื่น 2. ความโกรธ มีลักษณะเป็นไปในทาง พยาบาท ปองร้าย ผูกจองเวร หมายถึงผลาญชีวิต และทำลายผู้อื่น 3. ความหลง มีลักษณะเป็นไปในทาง เป็นผู้มีความเห็นผิดไปจากครรลองคลองธรรม คือ เห็นผิดเป็นถูก เห็นถูกเป็นผิด มีความเห็นผิดไปจากความเป็นจริง ไม่เชื่อในเรื่องกฎของกรรม ไม่เชื่อในเรื่องผลของกรรมดี กรรมชั่ว เป็นต้น

6. เรือนจำ หมายถึง เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม
7. เขตที่ตั้ง หมายถึง เขตที่ตั้งเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม
8. ชั้นของผู้ต้องขัง หมายถึง การแบ่งชั้นของผู้ต้องขังออกตามความประพฤติ มี 6 ชั้น คือ ชั้นเยี่ยม ชั้นดีมาก ชั้นดี ชั้นกลาง ชั้นเลว และชั้นเลวมาก
9. ประเภทความผิด หมายถึง ประเภทความผิดของผู้ต้องขัง ที่จำแนกออกเป็นกลุ่มตามโทษฐานการกระทำความผิด
  - 9.1 ความผิดต่อชีวิตและร่างกาย หมายถึง ประเภทความผิดของผู้ต้องขัง ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับการประทุษร้ายต่อชีวิต ประทุษร้ายต่อร่างกาย ประทุษร้ายต่อเสรีภาพ ก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชน คือ ฆ่า พยายามฆ่า ทำร้ายร่างกาย ทะเลาะวิวาท ลักพาเรียกค่าไถ่ มือปืน
  - 9.2 ความผิดต่อทรัพย์สิน หมายถึง ประเภทความผิดของผู้ต้องขัง ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับการประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน คือ ลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ กรรโชก รีดเอาทรัพย์สิน ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ฉ้อโกง โกงเจ้าหนี้ ยักยอก รับของโจร ทำให้เสียทรัพย์ บุกรุก วางเพลิง
  - 9.3 ความผิดต่อสิ่งเสพติด หมายถึง ประเภทความผิดของผู้ต้องขัง ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งเสพติดทุกประเภท
  - 9.4 ความผิดต่อเพศ หมายถึง ประเภทความผิดของผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับเรื่องเพศ คือ ข่มขืนกระทำชำเรา กระทำอนาจาร ค้าประเวณี สู้ลามกอนาจาร
  - 9.5 ความผิดทั่วไป หมายถึง ประเภทความผิดของผู้ต้องขัง ที่กระทำความผิดอื่น ๆ นอกจากความผิดต่อชีวิตและร่างกาย ความผิดต่อทรัพย์สิน ความผิดต่อสิ่งเสพติด และความผิดต่อเพศ
10. อนุศาสนาจารย์ หมายถึง อนุศาสนาจารย์เรือนจำ
11. พฤติกรรมในการกระทำความผิด หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้ต้องขังกระทำความผิด เป็นเหตุให้ได้รับการต้องโทษจำคุกในเรือนจำ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความเชื่ออนุญาตตามแนวทางพระพุทธศาสนาของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม
2. เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
3. เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง